

Національний технічний університет України
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ
імені ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО»

Кафедра
соціології

Соціологія етнічних конфліктів

Робоча програма навчальної дисципліни (Силабус)

Реквізити навчальної дисципліни

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Галузь знань	05 Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність	054 Соціологія
Освітня програма	Врегулювання конфліктів та медіація
Статус дисципліни	Вибіркова
Форма навчання	заочна
Рік підготовки, семестр	4 курс, 8 семестр
Обсяг дисципліни	4/ 120 годин: лекції 6 год., практичні 2 год., самостійна робота 112 год.
Семестровий контроль/ контрольні заходи	Залік, МКР
Розклад занять	https://schedule.kpi.ua/
Мова викладання	Українська
Інформація про керівника курсу / викладачів	Лектор: старший викладач, Василець Ольга Іванівна, +38063 872261938, +38 098 42 946 73 ovasylec@gmail.com практичні заняття: старший викладач, Василець Ольга Іванівна,
Розміщення курсу	https://do.ipk.kpi.ua/course/view.php?id=2898

Програма навчальної дисципліни

1. Опис навчальної дисципліни, її мета, предмет вивчення та результати навчання

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета цього кредитного модуля – сформувати у майбутніх соціологів: а) уміння розрізняти культурно-антропологічні, соціально-економічні виміри етнології як міждисциплінарної форми знання;

б) уміння використовувати категоріальний апарат соціології, її здобутки – від концептів макросоціологічного характеру до результатів застосування теорій середнього рівня, галузевих розвідок, тощо, для дослідження етнологічних реалій сучасності;

в) уміння застосовувати спеціальні методики дослідження громадських настроїв для розв’язання конкретних проблем націогенезу у його сучасних контекстах;

г) бути здатним до прогнозування можливих загострень національного плану в залежності від економічних зрушень та політико-ідеологічних наведень.

Завдання:

А) набуття бакалаврами необхідного комплексу знань про актуальність, важливість та можливості вирішення конфліктів національного плану у міжнаціональному, державницькому та культурологічному і економічному форматах із використанням різних методик медіації;

Б) тестування теоретичних моделей та їх релевантності у поясненні конкретних випадків конфліктної інтерпретації даних етнологічних та етносоціологічних розвідок,

В) вироблення навичок дослідження, пояснення як розкодування соціальних текстів та світу символів у їх семіотичній, ритуальній поведінковій та матеріально-предметній формах.

Г) формуванню у студентів сучасної політичної культури щодо конструктивного вирішення етно-національних питань.

Після вивчення даної дисципліни студенту потрібно оволодіти і

ЗНАТИ:

1) знати і розуміти алгоритми створення місця окремих теорій етносу та націоналізму у сучасній системі гуманітарних та соціальних наук (зокрема, соціології, історії та культурології);

2) аргументовано визначати конфліктні тенденції простору дискусій навколо дефініції термінів “етнос”, “нація”, “народ”, “раса”;

3) способи створювати коректні дефініції найбільш проблемних у конфліктогенному відношенні категорій, таких як :“етнічна група”, “етнографічна група”, “етнічна меншина”, тощо;

4) про найбільш впливові, з макросоціологічної точки зору, концепції вивчення націогенезу як проекту доби формування модернів;

5) усвідомлювати залежність етносоціологічних розвідок від перегляду геополітичних реалій та боротьби ідеологій.

УМІТИ:

1) аргументовано інтерпретувати поліваріантні та компаративістичні концепти, зокрема, щодо етнічності, як особливого соціо-культурного явища з урахуванням його конфліктної складової;

2) працювати із необхідною методичною та методологічною базою для проведення самостійних етносоціологічних досліджень чи проведення вторинного аналізу опублікованих даних;

3) застосовувати навички концептуалізації, створення власних інтерпретаційних моделей, аргументованої презентації та захисту власної позиції перед аудиторією;

4) здійснювати медіаторську діяльність як у її інституційних, так і позаінституційних формах.

МАТИ УЯВУ ПРО:

– необхідну концептуальну базу, що сприятиме виробленню міждисциплінарного підходу до вивчення окремих етносоціальних феноменів і процесів та стратегій їх дослідження

– новітні методики вивчення етногенезу та націогенезу як предметів теоретико-методологічного соціологічного дослідження у всій його багатоглибинності, а також про дотичні культурно-антропологічні, етнографічні методики включно.

–

2. Пререквізити та постреквізити дисципліни (місце в структурно-логічній схемі навчання за відповідною освітньою програмою)

Навчальна дисципліна «Соціологія етнічних конфліктів» є елементом загальноосвітньої підготовки і формується з вибірових дисциплін. Дисципліна «Соціологія етнічних конфліктів» пов'язана з іншими навчальними дисциплінами. Засадничою для оволодіння матеріалами курсу є інформація, що її змогли опрацювати студенти під час вивчення інших дисциплін соціо-гуманітарного циклу.

Для вивчення дисципліни студенту необхідно мати навички роботи з електронними інформаційними базами.

3. Зміст навчальної дисципліни

Розділ 1. Місце, роль і проблеми входження етносів та націй у суспільнотворчі процеси соціальних взаємовпливів. Соціологічна рефлексія та концептуалізація феномену етнічного.

Тема 1. Проблема уточнення основних критеріїв визначення предметної області соціології етнічних конфліктів

Тема 2. Етологічні та етносоціологічні пояснення предметного оточення людини у форматах культурних та соціальних змін її суспільних практик

Тема 3. Етнічна соціологія та соціологія націй – на перетині проблематики предметних полів та формування дослідницьких програм. Принципова конфліктність дискурсів.

Розділ 2. Зміни у системах колективної ідентичності та трансформаційний характер сучасного аксіологічного простору.

Тема 4. Політологічне визначення націоналізму та його соціологічна сутність. Як вони співвідносяться у визначенні «національний процес» і наскільки останній є етнічно інклюзивним, а не ексклюзивним.

Тема 5. Віртуальний світ сучасних інформаційних технологій у символічних об'єднаннях однодумців. Національне як ідеологічне. Дієвість симулякрів у Мережі.

Тема 6. Світова держава з багатонаціональним складом, моноетнічні формати державних устроїв – динамічні форми сучасних суспільних практик як виклик політичній, економічній, ідеологічній спроможності соціальної творчості.

Розділ 3. Сучасні проблеми консолідації української політичної нації.

Тема 7. Етнічна та політична моделі нації як особливої суспільно-історичної форми взаємодій у життєдіяльності людства. Конфліктологічна складова.

Тема 8. Українська національна ідентичність у історичному форматі її буття як країни цивілізації порубіжного типу

Тема 9. Цивілізаційна цілісність України на сучасному етапі. необхідність і конфліктність протекціонізму у нових хвилях глобалізації.

4. Навчальні матеріали та ресурси

Для успішного вивчення дисципліни достатньо опрацювати навчальний матеріал, який викладається на лекціях та семінарах, а також ознайомитись з:

4.1 Базова література

1. Арбеніна В.Л. Етносоціологія: навчальний посібник.- Видання друге, доп. і перероб.- Х.:ХНУ ім..В.Н.Каразіна,2007.- 316 с.

2. Бонасіч Една The Ethnic Phenomenon. - New-York: Elsevier, 1981.
http://vuzlib.com.ua/articles/book/20956-Etnichnist_enciklopedichnij/5.html

3. Барнетт Едуард, Researches into the Early History of Mankind and the Development of Civilization. L., 1865 Електронний режим доступу: - www.gumer.info/bibliotek_Buks/History/Tail/index.php

4. Борисенко Мирослав Етнологія сучасності в Україні: досвід та уроки радянського періоду. / 3 історії та теорії науки №2, 2015, С.26-31

5. Вітгенштейн Л. Культура і цінність; Електронний режим доступу: <https://ragnali.dreamwidth.org/70074.html>; <https://elite-books.prom.ua>

6. Welzel, C. & R. Inglehart (2015). "Misconceptions of Measurement Equivalence: Time for a Paradigm Shift." World Values Research 8(5):151-173. ISSN 2000-2777 (World Values Survey Association: www.worldvaluessurvey.org).
7. Дуглас Норт Насиліе и социальные порядки, https://royallib.com/book/nort_duglas/nasilie_i_sotsialnie_poryadki.html
8. Кутуєв П.В. Конфліктологія: соціологічна перспектива: навчальний посібник.-К.: Вид-во НПУ ім.М.П.Драгоманова, 2014.-187 с.
9. Кастельс М. Могушество самобытности / М. Кастельс // Новая постиндустриальная волна на Западе / под ред. В. Л. Иноземцева. – М. : Academia, 1999. – С. 292–308.
10. Кононов І.Ф. Етнос, цінності, комунікація; Електронний режим доступу: dspace.luguniv.edu.ua/xmlui/bitstream/.../346/Ethnos-Values-Communication.pdf.
11. Морган Девід. Acquaintances: The Space Between Intimates and Strangers, 2009; Електронний режим доступу: <https://books.google.com> > ... > Sociology > General
12. Судин Д. Ю. Теорія нації в працях теоретиків структурного функціоналізму. Вісник Львів. УН-ТУ Сер. соціол. 2009. Вип. 3. С. 199–209
13. Степаненко В. Этнос-демос-полис: этнополитические проблемы социетальной трансформации в Украине//Соціологія: теорія, методи, маркетинг.- 2002.-№ 2.- С.102-120.
14. Черниш Н. Й. Множинність ідентичностей та множинність їхніх інтерпретацій / Н. Й. Черниш // Вісн. Львів. ун-ту. Сер. соціологічна. – Львів : ВЦ ЛНУ, 2010. – Вип. 4. – С. 3–3.
15. Хабермас Ю. Гражданство и национальная идентичность // Хабермас Демократия. Разум. Нравственность. М., 1995.

4.2. Допоміжна література

1. Зіммель Г. Поняття суспільства: Електронний режим доступу: http://pidruchniki.com/18210903/sotsiologiya/georg_zimmel_1858-1918
2. Примуш М.В. Загальна соціологія.§16.1 Етносоціологія та предмет її дослідження; Електронний режим доступу: <http://textbooks.net.ua/content/view/7238/46/>
3. Тиводар М. 39 Етнологія: Навч. посібн. — Львів: Світ, 2004.— 624 с. І8ВИ 966-603-312-
4. Рафальський І. О. Національно-державне самовизначення України: внутрішні чинники та зовнішні впливи. – Київ: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2016. – 480 с.
5. Українське суспільство на шляху перетворень: західна інтерпретація/За ред.В.Ісаєва: Пер. з англ.- К.:КМ Академія, 2004.- С 45-70
6. <http://www.sociology.kpi.ua/wp-content/uploads/2014/06/DeRlugian-Adept-Burdiu-russian-translation.pdf>
7. Randall Collins / Violence A Micro-Sociological Theory Copyright © 2008 by Princeton University Press
8. Степаненко В. П. Громадянське суспільство: дискурси і практики. Київ.-Інститут соціології НАН України, 2015.- 420 с. С.159-191

4.3 Інформаційні ресурси

1. <http://www.socio-journal.kpi.kiev.ua/> - Вісник КПІ ім. Ігоря Сікорського. Соціологія. Політологія. Право.
2. <http://www.nbuv.gov.ua> – Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського.
3. <https://prometheus.org.ua/>. Найкращі онлайн-курси України та світу.
4. <http://www.sociology.kpi.ua/literature> - кафедра соціології КПІ ім.Ігоря Сікорського

Навчальний контент

5. Методика опанування навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Лекційні заняття

N з/п	Назва теми заняття та перелік основних питань
1	<p>Тема: Проблема уточнення основних критеріїв визначення предметної області соціології етнічних конфліктів.</p> <p>Основні питання: Розуміння предмету соціальної етнології як принципово дискусійного; вплив на процеси етногенезу, досліджень культурно-побутових умов існування етносів геополітичних концептів. Макросоціологічне пояснення етнографії (описової частини дослідження), етнопсихології, розгляду етносів у історичному просторі та часі, що є неминуче структурованими як сукупність соціальних практик.</p> <p>СРС: використання методик конкретних соціологічних досліджень у вивченні етнічних феноменів.</p>
2	<p>Тема: Етологічні та етносоціологічні пояснення предметного оточення людини у форматах культурних та соціальних змін її суспільних практик.</p> <p>Основні питання: Історичні аспекти теоретичного осмислення розвитку етнічних та національних комплексів як складних соціальних систем у динаміці їх кореляцій з економічними, політичними, культурними вимірами відтворення і виробництва практичної життєдіяльності суспільства. СРС: Залежність індивідуального сприйняття суспільних систем в залежності від набутих впродовж первинної соціалізації інтерпретацій різного рівня та характеру історичної пам'яті. Особистісні формати усезагального.</p>
3	<p>Тема: Етнічна соціологія та соціологія націй – на перетині проблематики предметних полів та формування дослідницьких програм. Принципова конфліктність дискурсів.</p> <p>Основні питання: Питання групової та особистісної ідентифікації, культурні коди і ментальність як спосіб сприйняття та інтерпретації подій внутрішнього, між індивідуального простору. Етологія, антропологія та соціальна психологія як підґрунтя становлення предметного поля досліджень етнологічних вимірів конфліктології як науки. Розширення і переформатування етнологічної проблематики завдяки розвитку когнітивних наук. Інституалізація наукового пошуку. СРС: Внесок етнографічних розвідок та інтерпретації їх результатів з позицій інтеракціоністського підходу.</p>

5. Семінарські заняття

	Назва теми заняття та перелік основних питань
1	<p>Тема: : Проблема уточнення основних критеріїв визначення предметної області соціології етнічних конфліктів.</p> <p>Основні питання: Місце, роль і проблеми входження етносів та націй у суспільнотворчі процеси соціальних взаємовпливів. Соціологічна рефлексія та концептуалізація феномену етнічного. СРС: Навчальна дисципліна «соціологія етнічних конфліктів» як міждисциплінарна та крос культурна сфера людського пізнання. Її появі сприяла модернізація суспільного життя у розвинутих країнах, тематичні подорожі та географічні відкриття.</p>

6. Самостійна робота

З метою поглиблення знань студентів з дисципліни, отримання досвіду самостійної роботи з науковою літературою пропонується самостійне опрацювання наукової літератури з проблемних питань політичної науки. Від студентів вимагається знання основних проблем та визначень семінарських тем, вільне володіння категоріальним апаратом із дисципліни. Крім того студенти мають самостійно розглянути завдання призначені для самостійної роботи і на основі цієї інформації вільно відповідати на поставлені питання.

Самостійна робота здобувача включає:

підготовка до аудиторних занять – 86 год;

підготовка до модульної контрольної роботи – 20 год;

підготовка до заліку – 6 год.

Загалом – 112 год.

<p>Тема: Політологічне визначення націоналізму та його соціологічна сутність. Як вони співвідносяться у визначенні «національний процес» і наскільки останній є етнічно інклюзивним, а не ексклюзивним. Основні питання: Значення теорій (прогресизм та еволюціонізм) Тейлора(Тайлора) Едварда для вирішення етнологічного розуміння поняття адаптації. Питання етногенезу та антропофізіологічного і психокультурного розвитку. Насилля, що виявляє себе через проблеми упорядкованості як тотальної формальної бюрократизації. Конфліктологічна радикалізація дискурсу. Етнічно-національна складова.</p>

Тема: Віртуальний світ сучасних інформаційних технологій у символічних об'єднаннях однодумців. Національне як ідеологічне. Дієвість симулякрів у Мережі. **Основні питання:** Особливості функціонування символів та ритуалів в різні історичні епохи. Формування сучасних колективних ідентичностей на підґрунті єдності споживання певного медіаконтенту. Генеза етнічних культур і міжнаціональних технологій з позицій соціологічної перспективи рефлексії та концептуалізації. Соціологічні аспекти функціонування групових практик у їх етнічній та національній вимірності, при перенесенні усіх вищеперахованих чинників до домінуючого віртуального простору.

Тема: Світова держава з багатонаціональним складом та моноетнічні формати державних устроїв – динамічні форми сучасних суспільних практик як виклик політичній, економічній, ідеологічній спроможності соціальної творчості.

Основні питання: Головні форми соціального життя у їх спів вимірності та взаємовпливах між типами особистостей, моделями розвитку та соціальними процесами. Особливість причинно-наслідкових явищ у культурно-історичному процесі. Конфліктність сучасних практик: від Г.Зіммеля до поточних подій. Чужинці соціального простору. Амбівалентність стигматизації чужих та напів-чужих. Маргіналізація та дегуманізація – джерело і наслідок конфліктів.

Тема: Етнічна та політична моделі нації як особливої суспільно-історичної форми взаємодій у життєдіяльності людства. Конфліктологічна складова

Основні питання: Вплив індустріалізації та пов'язаної із нею урбанізації, зростання впливу засобів масової комунікації на значення і роль етнічності. Навпаки, вони посилюють прагнення людей до збереження етнічної самототожності в умовах змішаної ідентичності. Утворення багатонаціональних держав не означає етнічного нівелювання і повної асиміляції етнічних груп. Сучасне посилення боротьби націй та етнічних груп за рівний доступ до соціальних і культурних благ, за досягнення рівноправного статусу у глобальній світовій спільноті, за врахування прав національних меншин, слідкування за стабільністю політичного клімату.

Тема: Українська національна ідентичність у історичному форматі її буття як країни цивілізації порубіжного типу. **Основні питання:** Підваженість просування України загальноєвропейським шляхом без урахування рис порубіжної, суміжної і локальної цивілізації. До таких цивілізацій належать ті, які відзначаються неоднозначним, часто конфліктним переплетенням характеристик базової (національної) культури і двох великих типів цивілізаційного розвитку людства, між якими перебуває локальна цивілізація. Безумовно, вона, врешті-решт, стає частиною великої цивілізації, але

тривалий час зберігає риси порубіжності. Методологічні засади вивчення культурного і соціального простору порубіжжя. Комплексний підхід у дослідженні. Сучасні питання захисту національних економічних інтересів.

Тема: Цивілізаційна цілісність України на сучасному етапі, необхідність і конфліктність протекціонізму у нових хвилях глобалізації.

Основні питання: Для класичних цивілізацій більш характерний синтез, для порубіжних – складна взаємодія симбіозних і синтезних складових. Вихід на перший план тієї або іншої складової визначатиме динаміку цивілізаційного процесу. Культурна складова діє повільніше, хоча й більш глобально. Політична та економічна складові підштовхують динаміку цивілізаційного процесу, але вони більш вразливі щодо впливів зовнішнього характеру (війна, світова криза тощо), соціальних конфліктів. ментальні, економічні та природно-географічні умови формування цивілізацій традиційного та сучасного (світ-системний підхід) типу.

Політика та контроль

7. Політика навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Вивчення дисципліни проводиться згідно існуючої методики організації навчального процесу у вищих навчальних закладах, що передбачає питому вагу самостійної роботи студентів. Семінарські заняття поглиблюють теоретичні знання з відповідних тем навчальної дисципліни, закріплюють практичні навички дискусій, відстоювання своєї наукової позиції, роботи з літературою, а також формують уміння оцінки, аналізу й управління електоральними процесами і конфліктами, що з ними пов'язані, за допомогою практичних завдань.

Відвідуваність і виконання завдань

На лекціях та практичних заняттях допускається використання ноутбуків, смартфонів, але лише для цілей, зумовлених темою заняття і відповідним тематичним завданням. Використовувати зазначені (та інші подібні) засоби для розваги чи спілкування під час заняття не варто. Відповідати на питання викладача, читаючи з екрану смартфона, ноутбуку чи з підручника не варто також. Це характеризує рівень підготовки студента не з кращого боку.

Форми роботи

Тематика лекцій висвітлена у робочій програмі дисципліни. Вітаються питання від студентів до викладача під час лекції. Викладач може ставити питання окремим студентам або загалом аудиторії. Допускається і вітається діалог між студентами і викладачем на лекції.

Семінарські заняття мають на меті розвиток у студентів вміння працювати з науковою літературою, готувати виступи на базі попередньої аналітичної роботи, формулювати та відстоювати свою позицію, брати активну участь у дискусії.

Опанування дистанційних курсів.

За бажанням здобувача в умовах, що не сприяють регулярному відвідуванню занять, допускається вивчення окремих змістовних частин освітнього компонента в асинхронному режимі, зокрема, через опанування дистанційних курсів. Для врахування в системі оцінювання балів за опанування таких курсів, вони мають відповідати змістовно силабусу, бути узгоджені із викладачем, та на підтвердження проходження курсів студент має надати відповідний документ із зазначенням назви та обсягу в годинах. Визнання результатів неформальної освіти відбувається у порядку, визначеному у відповідному Положенні КПІ ім. Ігоря Сікорського.

Політика університету

Академічна доброчесність

Політика та принципи академічної доброчесності визначені у розділі 3 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>.

(інша необхідна інформація стосовно академічної доброчесності)

Норми етичної поведінки

Норми етичної поведінки студентів і працівників визначені у розділі 2 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>.

6. Види контролю та рейтингова система оцінювання результатів навчання (PCO)

Поточний контроль: [опитування за темою заняття, виконання завдань](#)

Календарний контроль: [проводиться двічі на семестр як моніторинг поточного стану виконання вимог силабусу.](#)

Семестровий контроль: [залік](#)

Оцінювання та контрольні заходи

Рейтинг студента з дисципліни складається з балів, що отримуються за:

- робота на семінарських заняттях;
- написання МКР.

1. Робота на семінарських заняттях оцінюється в 40 балів.

Критерії оцінювання:

«відмінно» – творчий підхід до розкриття проблеми у доповіді, участь у симуляційних вправах, складання кейсів – 36-40 балів;

«добре» – глибоке розкриття проблеми, відображена власна позиція, складання кейсів – 30-35 балів;

«задовільно» – обґрунтоване розкриття проблеми з певними недоліками – 24-29 бали;

«незадовільно» – повна пасивність на семінарському занятті – 0 балів.

2. МКР

Ваговий бал – 60 балів.

Критерії оцінювання:

«відмінно» – повна відповідь (не менше 90% потрібної інформації) – 54-60 балів;

«добре» – достатньо повна відповідь (не менше 75% потрібної інформації), або повна відповідь з незначними неточностями – 45-53 балів;

«задовільно» – неповна відповідь (не менше 60% потрібної інформації) та незначні помилки – 36-44 бали;
«незадовільно» – відповідь не відповідає вимогам на «задовільно» – 0 балів.

3. Заохочувальні бали

Всього не більше 10 балів за такі види робіт:

- за науково-дослідницьку діяльність (участь у конференціях, конкурсах студентських робіт, публікації);
- участь у факультетських олімпіадах з дисципліни та всеукраїнських олімпіадах.

Рейтингова оцінка з навчальної дисципліни доводиться до здобувачів на заліку під час заліково-екзаменаційної сесії.

Здобувачі, які мають рейтингову оцінку 60 і більше балів, отримують відповідну до набраного рейтингу оцінку без додаткових випробувань.

Зі здобувачами, які мають рейтингову оцінку менше 60 балів, а також з тими здобувачами, хто бажає підвищити свою рейтингову оцінку, викладач проводить семестровий контроль у вигляді залікової контрольної роботи (попередній рейтинг при цьому скасовується).

4. Залік.

Ваговий бал – 100.

Залік передбачає відповідь студента на два питання. Питання є різними за змістом, відповідають тематиці лекцій, семінарів, самостійної роботи, питань з самоконтролю. Кожне питання оцінюється в 50 балів.

Критерії оцінювання:

48-50 балів - студент демонструє глибоке знання змісту навчального матеріалу, здатність до системного й міждисциплінарного аналізу проблем курсу; вільно й коректно використовує наукові поняття та терміни, формулює логічні, аргументовані висновки, виявляє власну обґрунтовану позицію щодо дискусійних питань;

43-47 бали - студент демонструє дуже добрий рівень засвоєння навчального матеріалу, добре орієнтується в основних темах курсу, здатний до аналізу та узагальнення; можливі поодинокі неточності у формулюваннях або прикладах, які не впливають суттєво на загальний рівень відповіді;

38-42 бали - студент демонструє достатньо повне розуміння основних тем і питань курсу. Використовує базову наукову термінологію, однак аналіз є переважно описовим; висновки сформульовані, але не завжди достатньо аргументовані;

33-37 бали - студент демонструє загальне уявлення про навчальний матеріал, але відповіді містять помітні неточності у визначеннях, прикладах або логіці викладу; застосування наукової термінології є обмеженим, аналітична складова виражена слабо;

30-32 бали - студент демонструє фрагментарні знання окремих тем курсу, орієнтується лише в частині ключових понять; відповіді неповні, поверхові, висновки недостатньо обґрунтовані;

0-29 балів - студент не орієнтується у ключових поняттях і проблематиці курсу; відповіді нелогічні або відсутні.

Таблиця відповідності рейтингових балів оцінкам за університетською шкалою:

Кількість балів	Оцінка
100-95	Відмінно
94-85	Дуже добре
84-75	Добре
74-65	Задовільно
64-60	Достатньо

Менше 60	Незадовільно
Не виконані умови допуску	Не допущено

7. Додаткова інформація з дисципліни (освітнього компонента)

Рекомендації студентам

Працюючи на лекції студенту варто конспектувати основні поняття, ознаки, класифікації, визначення, алгоритми, про які розповідатиме викладач. Якщо студент буде уважно слухати, фіксувати відповідний матеріал, потім прочитає цей текст, застосує його при вирішенні завдання чи підготовці до практичного заняття. Якщо після цього студент презентує свою обґрунтовану позицію (думку), критично оцінить позиції (думки) інших студентів, ставитиме питання викладачу та студентам – обсяг засвоєного ним навчального матеріалу і глибина його розуміння збільшуватиметься в рази.

Дистанційне навчання

Можливе синхронне дистанційне навчання з використанням платформ для відео-конференцій та освітньої платформи для дистанційного навчання в університеті.

Інклюзивне навчання

Допускається

Робочу програму навчальної дисципліни (силабус):

Складено старшим викладачем Василець Ольгою Іванівною

Ухвалено кафедрою соціології (протокол № 12 від 24.05.2024)

Погоджено Методичною комісією факультету соціології і права (протокол № 9 від 26.06.2024)

ПИТАННЯ ДО МОДУЛЬНОЇ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

1. Ритуал як заміщення опосередкування предметного формами колективної соціальної поведінки. Національне чи (і) конфесійне?
2. Механізми історичної реконструкції для сакралізації влади. Які ще існують способи ствердження легітимності останньої?
3. Жорстокість і жорсткість – характерологічні особливості чи соціальний профіль спільноти-ідеології? Чи може існувати націоналістичний рух на демократичних підставах?
4. Емоційний інтелект як вирішальний чинник етнонаціональної ідентифікації.
5. Як структурний функціоналізм ставився до національної проблематики. Позиція Т. Парсонса та Ф.Тьоніса.
6. Феномен етнічності та його інтерпретації.
7. Етнотип як носій властивостей етнічної групи.
8. Економічні проблеми, управлінська неадекватність, загострення національних протиріч: конфліктогенний простір як запит на медіацію
9. Війни Ареса, Афіни та Аполлона – методологічна цінність символіки образів.
10. Соціальні виміри і суспільний розвиток розведених за національною ознакою груп, особливості і перспективи їх функціонування - об'єкт етносоціологічних розвідок.
11. Національний, націоналістичний, патріотичний – що позначають, маскують, виявляють і вирішують нюанси дефініцій.
12. Реальність існування етнонаціональних груп як мікрогруп- питання про існування колективного.
13. Концепція П.Бурдьє і значення акту передачі повноважень.
14. Ресурсний підхід у дослідженнях різного виду капіталу і особливості його застосування у етнічних контекстах.
15. Генеза етнічної культурології та питання розвитку міжетнічних комунікативних технологій. Зміна етнічного складу населення: за яких умов це може постати як політична проблема?
16. Положення групи у суспільстві – множинність координат для визначення.
17. Сучасний фашизм – економічні витоки чи пошуки мобілізаційної мотивації?
18. Між прихильністю та упередженням, або як можна раціоналізувати міжетнічну взаємодію?
19. Стани і типи етнічності у етносоціологічних розвідках.

20. Пам'ять роду, сім'ї, особи, референтних для останньої спільнот і осередків. Питання узгоджень, синтонності і (чи) дисонансу із легітимністю офіційних версій.
21. Чому не може бути двох точок зору на фанатизм і як протистояти агресії? Домінантна культура (Діоніс та Аполон) та історичний розвиток етносу.
22. Теорія нації Б.Андерсона та поняття «етнічний код»
23. Історико-стадіальна концепція етногенезу, реалізація конфліктологічного підходу.
24. Мова як спосіб політичної дії: контексти реалізму та модернізму. Семіотичний простір.